

EXTRA: Dekretały, wczesnonowożytna kanonistyka i prawnicze komentarze dzisiaj

Cel naukowy projektu i uzasadnienie badań

Od wieków najbardziej typowym owocem pracy prawników w Europie są opasłe tomy komentarzy prawniczych. Ta forma komunikacji naukowej w prawoznawstwie ostatnio doczekała się szczególnego zainteresowania w historii prawa i komparatystyce. Powszechność tej praktyki pozwala na przeprowadzenie badań nad nią w przeszłości i powiązanie tych wyników badań ze współczesnymi zagadnieniami, które w różny sposób przypominają wyzwania z przeszłości. **Projekt EXTRA ma na celu zbadanie metod i rozwoju wczesnonowożytnej kanonistyki poprzez szczegółowe studia nad najważniejszymi komentarzami tego czasu.** Ponadto, ustalenia pomocne w analizie wczesnonowożytnej kanonistyki posłużą jako rama teoretyczna do podjęcia pytań związanych ze współczesnymi wyzwaniami piśmiennictwa prawniczego, takimi jak np. przeciążenie informacją prawną czy wpływ rewolucji technologicznych na prawo. Inną szeroko dyskutowaną dzisiaj kwestią, do której odniesie się również ten projekt, jest sama natura prawniczych komentarzy i pytanie o ich naukowy charakter.

W projekcie stawiane są m.in. takie **pytania badawcze**: jakie są zmienne a jakie niezienne elementy komentarza? Jakie funkcje pełni komentarz dla dyskursu prawniczego? Jak bardzo nowe komentarze są zależne od starych? Jaki był wpływ komentarzy cywilistycznych i metod prawa cywilnego na komentarze kanonistyczne? Jak wynalezienie i rozwój druku wpłynęły na kształt komentarzy? Jakie były metodologiczne założenia wczesnonowożytnej nauki prawa kanonicznego? W jaki sposób komentarze do dawnych źródeł prawa uwzględniały nowe prawodawstwo kościelne? Jak komentarze były adaptowane by odpowiadać na zmiany społeczne, ekonomiczne i religijne? Jak wczesnonowożytne prawo kanoniczne radziło sobie z problemem przeciążenia informacyjnego? W jaki sposób druk był postrzegany przez kanonistów i jak wpłynął na ich warsztat naukowy? Czy wczesnonowożytne podejście do wyzwań społecznych przypomina współczesne próby mierzenia się z analogicznymi wyzwaniami?

Projekt uzupełnia lukę badawczą obejmującą wczesnonowożytną kanonistykę i jej metodę naukową poprzez zbadanie istotnego dla ówczesnego prawoznawstwa gatunku prawniczego. Zastosowanie znajdą nowe podejścia metodologiczne do źródeł w postaci wykorzystania rozwiniętych w ostatnim czasie narzędzi do analizy komentarzy w połączeniu z tradycyjną metodą historycznoprawną. Spodziewanym wynikiem tej innowacji jest bardziej złożona odpowiedź na pytania badawcze oraz wkład w pokrewne obszary badawcze. Projekt EXTRA pozwoli również spojrzeć na współczesne wyzwania prawniczego piśmiennictwa z perspektywy opartej na prawniczym doświadczeniu z przeszłości.

Struktura badań

Podstawę źródłową dla badań będą stanowiły **komentarze kanonistów do Dekretalów** (zwanych *Liber extra*, stąd akronim projektu) **powstałe w latach ok. 1450-1650**, które były zwykle kilkusetstronicowymi wielotomowymi opracowaniami w języku łacińskim. We wczesnym okresie nowożytnym Dekretały wciąż były podstawowym źródłem komentowanym w kanonistyce, zaś prawo kanoniczne było nadal istotnym elementem systemu europejskiego *ius commune*. Stąd *commentaria* były także narzędziem do poruszania wszystkich istotnych kwestii prawnych w Europie i były instrumentem służącym do adaptacji starych praw do nowych czasów. Badania wstępne pozwoliły opracować listę szesnastu prac spełniających kryteria selekcji źródeł, a pośród ich autorów najważniejsi to tacy kanoniści jak Felino Sandeo, Filippo Decio, Hendrik Zoesius, Emanuel González Téllez, czy Prospero Fagnani.

Zespół badawczy składający się z kierownika projektu oraz dwóch naukowców z Leuven i Münster zbada: strukturę i zewnętrzne cechy komentarzy, dziedzictwo późnośredniowiecznych komentarzy; wpływ prawa cywilnego na komentarze kanonistyczne; oddziaływanie na późniejsze teksty; metodę naukową stosowaną w komentarzach. Końcowym zadaniem będzie badanie odzwierciedlenia w komentarzach ówczesnych wyzwań społecznych by zbudować siatkę porównawczą i umożliwić sięgnięcie do doświadczenia prawniczego z przeszłości w celu wzbogacenia współczesnej dyskusji prawniczej. Najważniejszą metodą stosowaną w projekcie będzie metoda historycznoprawna, którą uzupełnią inne rozwijane obecnie podejścia badawcze, takie jak porównawcza historia prawa, historia książki, cyfrowa historia prawa czy narzędzia opracowane do analizy komentarzy prawniczych.

Wyniki badań

Wyniki badań będą upowszechnione w **artykułach naukowych** w uznanych czasopiśmie międzynarodowych oraz w wydanej w prestiżowym wydawnictwie **monografii naukowej** poświęconej historii wczesnonowożytnych komentarzy do *Liber extra*. Ponadto, planowane są **wystąpienia** na różnych konferencjach i spotkaniach międzynarodowych, organizacja **seminariów naukowych** poświęconych badanemu tematowi, a także zostanie przygotowana **strona internetowa** w celu informowania o wynikach projektu EXTRA i udostępnienia narzędzi do dalszych badań nad komentarzami prawniczymi.